

Sabina Kubiciel-Lodzińska

Politechnika Opolska
Wydział Ekonomii i Zarządzania
Katedra Polityki Regionalnej
s.kubiciel@po.opole.pl

SKŁONNOŚĆ CUDZOZIEMCÓW DO PODEJMOWANIA PRACY I OSIEDLANIA SIĘ W WOJEWÓDZTWIE OPOLSKIM

Streszczenie: Celem artykułu jest prezentacja wybranych wyników badań przeprowadzonych w województwie opolskim wśród obcokrajowców podejmujących czasowe zatrudnienie w regionie oraz cudzoziemców studiujących na opolskich uczelniach. Przeprowadzone w obu grupach respondentów badania miały m.in. za zadanie ustalenie perspektyw dotyczących pobytu cudzoziemców w województwie opolskim i określenie, czy byłoby zainteresowani ewentualnym osiedleniem się w regionie. Wydaje się, że zagadnienie imigracji zyskuje na wadze wobec niekorzystnych zmian demograficznych następujących w województwie opolskim.

Cudzoziemcy pracujący w regionie podzieleni zostali na dwie grupy: osoby zatrudnione na pierwotnym rynku pracy (nauczyciele języków obcych, kadra menedżerska zagranicznych firm) oraz na wtórnym rynku pracy (robotnicy wykwalifikowani i niewykwalifikowani). Pomędzy grupami ustalono znaczące różnice dotyczące gotowości do kontynuowania zatrudnienia w województwie opolskim oraz osiedlenia się na Opolszczyźnie. Ponad połowa badanych pracujących na pierwotnym rynku pracy zamierzała pozostać w Polsce na stałe, z wtórnego rynku pracy natomiast taką deklarację złożyło jedynie 18% badanych.

Wśród studentów obcokrajowców (zdecydowana większość pochodziła z Ukrainy) podejmujących naukę na opolskich uczelniach ponad 35% badanych zamierza zostać na Opolszczyźnie. Do pozostania w Polsce skłoniłoby ich przede wszystkim uzyskanie dobrze płatnej pracy.

Słowa kluczowe: obcokrajowcy zatrudnieni na Opolszczyźnie, obcokrajowcy a osiedlanie się na Opolszczyźnie, pierwotny i wtórny rynek pracy.

Wprowadzenie

Województwo opolskie według Narodowego Spisu Powszechnego 2011 ma najmniejszą liczbę mieszkańców w porównaniu z innymi regionami Polski. Według oficjalnych danych to 990 tys. osób [www 2], chociaż faktycznie liczba ta może być jeszcze mniejsza¹. W związku z postępującą depopulacją regionu podjęto wiele działań na poziomie regionalnym, m.in. utworzenie Specjalnej Strefy Demograficznej mającej przeciwdziałać negatywnym skutkom tego procesu. Jednak poza działaniami skierowanymi bezpośrednio do mieszkańców regionu i osób, które przebywają za granicą, w regionie dostrzeżono także, że być może w celu złagodzenia skutków depopulacji (np. luki na rynku pracy) konieczne będzie stymulowanie imigracji – okresowej (pracowniczej), ale niewykluczone, że także stałej. Chodzi zarówno o przyjazdy osób pochodzących z regionu (reemigracja), jak i napływ cudzoziemców.

Celem artykułu jest prezentacja wybranych wyników badań przeprowadzonych w województwie opolskim w dwóch grupach obcokrajowców przebywających w regionie czasowo, którzy potencjalnie mogliby być zainteresowani pozostaniem na stałe, tj. zagranicznych pracowników podejmujących okresowe zatrudnienie oraz studentów cudzoziemców. Rozpoczęto od krótkiej charakterystyki badanych grup. Następnie pokazano wybrane wyniki badań dotyczące m.in. powodów przesądających o wyborze województwa opolskiego jako miejsca zatrudnienia lub podjęcia studiów. W dalszej kolejności zaprezentowano skłonność badanych do osiedlenia się na Opolszczyźnie oraz czynniki sprzyjające podejmowaniu pracy i blokujące ją w regionie lub sprzyjające pozostaniu w Opolskiem na stałe albo blokujące taką decyzję.

1. Liczba i struktura badanych grup obcokrajowców²

Zagranicznych pracowników, którzy wzięli udział w badaniu, podzielono na dwie grupy ze względu na sferę ich zatrudnienia³. Ponad 86% (188 osób) stanowiły osoby pracujące na wtórnym rynku pracy, natomiast udział cudzoziemców zatrudnionych na pierwotnym rynku pracy wyniósł nieco ponad 13% (29 osób).

¹ Według badań R. Jończego jest to ok. 910-920 tys. osób.

² W artykule zdecydowano się na prezentację wyników badań w tabelach zawierających liczby wskazań oraz zestawienia procentowe, pomimo że liczba badanych oraz uzyskanych odpowiedzi nie zawsze uprawnia do wnioskowania o odsetkach. Jednak uznano, że dzięki temu łatwiejsze będzie porównanie wyników badań pomiędzy analizowanymi grupami.

³ Szerzej badania wśród cudzoziemców pracujących w województwie opolskim opisano w pracy [Kubiciel-Lodzińska, 2012a].

Dane zaprezentowano w tabeli 1. Zgodnie z koncepcją dualnego rynku pracy M. Piore, rynek pierwotny obejmuje miejsca pracy uznawane za atrakcyjne, wymagające wyższych kwalifikacji, lepiej wynagradzane (lekarze, kadra kierownicza, nauczyciele języków obcych). Wtórny rynek pracy dotyczy branż i zawodów, które są postrzegane jako nieatrakcyjne, oferujących relatywnie niskie płace, związanych z koniecznością pracy fizycznej (robotnicy wykwalifikowani i niewykwalifikowani) [Golinowska, 2004]. Uznano, że wprowadzenie podziału jest konieczne, ponieważ obie grupy różnią się pomiędzy sobą.

Tabela 1. Liczba i struktura pracowników uczestniczących w badaniu

Wyszczególnienie	Udział w grupie respondentów	
	liczba	%
Pierwotny rynek pracy	29	13,4
Wtórny rynek pracy	188	86,6
Ogółem	217	100

Źródło: Opracowanie na podstawie wyników przeprowadzonych badań.

W badanej grupie cudzoziemskich pracowników, jak wynika z zestawienia znajdującego się w tabeli 2, najliczniej reprezentowani byli Ukraińcy. Stanowili 44,3% ankietowanych (96 osób). Drugą pod względem liczebności badaną grupą byli Mołdawianie – 40,6% (88 osób). Na trzecim miejscu znaleźli się obywatele Białorusi, którzy stanowili 4,6% badanych (10 osób). Udział przedstawicieli innych państw był znacząco niższy. Wśród respondentów byli obywatele Niemiec (2,8% – 6 osób), Wielkiej Brytanii (2,3% – 5 osób), Holandii i Stanów Zjednoczonych (po 1,8% – po 4 osoby) oraz innych krajów (Kazachstan, Irlandia, Australia, Rosja) – 1,8% (łącznie 4 osoby).

Tabela 2. Badani cudzoziemcy zatrudnieni legalnie (podział ze względu na kraj pochodzenia)

Kraj pochodzenia	Udział w grupie respondentów	
	liczba	%
Białoruś	10	4,6
Holandia	4	1,8
Mołdawia	88	40,6
Niemcy	6	2,8
Stany Zjednoczone	4	1,8
Ukraina	96	44,3
Wielka Brytania	5	2,3
Inne	4	1,8
Ogółem	217	100

Źródło: Opracowanie na podstawie wyników przeprowadzonych badań.

Drugą grupą poddaną badaniu byli zagraniczni studenci podejmujący naukę na opolskich uczelniach⁴. Podobnie jak w przypadku pracowników, także wśród cudzoziemskich studentów zdecydowano się wprowadzić podział na dwie grupy: osoby pochodzące z krajów będących członkami Unii Europejskiej (UE) oraz pochodzące z krajów spoza Unii Europejskiej (szczegóły w tabeli 3). W tym przypadku także uznano, że podział jest konieczny, ponieważ obie grupy mogą się od siebie różnić (m.in. przesłankami decydującymi o podjęciu nauki poza swoim krajami pochodzenia, planami na przyszłość).

Tabela 3. Liczba i struktura studentów zagranicznych uczestniczących w badaniu

Pochodzenie	Udział w grupie respondentów	
	Liczba	%
Studenci z krajów UE	7	8,5
Studenci spoza UE	75	91,5
Ogółem	82	100

Źródło: Opracowanie na podstawie wyników przeprowadzonych badań.

Zdecydowaną większość, bo ponad 91% (75 osób) stanowili studenci pochodzący z krajów spoza UE, a jedynie 8,5% (7 osób) to studenci pochodzący z krajów należących do UE⁵.

Wśród badanych najliczniejszą grupę stanowili respondenci z Ukrainy, a ich udział wyniósł blisko 88% (72 osoby). Ponadto 7,3% badanych (6 osób) pochodziło z Niemiec, 2,4% (2 osoby) z Gruzji i 2,4% (2 osoby) z innych państw (Łotwa i Serbia). Szczegółowe zestawienie znajduje się w tabeli 4.

Tabela 4. Kraje pochodzenia badanych zagranicznych studentów

Kraj pochodzenia	Udział w grupie respondentów	
	liczba	%
Ukraina	72	87,8
Gruzja	2	2,4
Niemcy	6	7,3
Inne	2	2,4
Ogółem	82	100

Źródło: Opracowanie na podstawie wyników przeprowadzonych badań.

⁴ Objęto nimi cudzoziemców, którzy przyjechali do województwa opolskiego w celu zdobycia wykształcenia na studiach licencjackich lub magisterskich trwających pełen cykl, tj. trzy lata w przypadku studiów licencjackich lub dwa lata w przypadku studiów magisterskich. Zainteresowaniem badawczym nie zostały więc objęte krótkookresowe przyjazdy zagranicznych studentów w ramach programów wymiany międzynarodowej (Erasmus). Szerzej wyniki badań omówiono w pracach: [Kubiciel-Lodzińska, 2012b; Kubiciel-Lodzińska, 2012c].

⁵ Ustalono, że w województwie opolskim w okresie realizacji badania było ok. 220 osób spełniających założenia badawcze. Zdecydowaną większość stanowiły osoby pochodzące z krajów spoza Unii Europejskiej, a zaledwie kilkanaście (według danych uzyskanych z uczelni) to osoby z państw UE.

2. Powody przesądzające o wyborze województwa opolskiego jako miejsca podjęcia zatrudnienia oraz nauki

Badania przeprowadzone wśród pracujących w województwie opolskim cudzoziemców pokazały, że decyzja o wyborze przez nich miejsca zatrudnienia nie jest przypadkowa (szczegóły w tabeli 5). Ponad 40% badanych (91 wskazań) twierdziło, że Opolszczyznę wybrali ze względu na zapotrzebowanie, jakie zgłosili pracodawcy. Blisko 1/3 (29,5% – 64 odpowiedzi) wskazała, że w województwie opolskim zaoferowano im wyższe wynagrodzenie niż w innych częściach Polski, a 1/4 respondentów (26,7% – 58 wskazań) przy wyborze miejsca zatrudnienia kierowała się obecnością krewnych i znajomych. Dla 2,8% badanych (6 wskazań) był to przypadek, według 1,8% respondentów (4 wskazania) o wyborze Opolszczyzny zdecydowały względy rodzinne, a 1,3% (3 odpowiedzi) wskazało inne powody.

Tabela 5. Powody decydujące o podjęciu pracy w województwie opolskim wskazywane przez respondentów zatrudnionych na pierwotnym i wtórnym rynku pracy*

Powody	Wskazania pracowników					
	Pierwotny rynek pracy		Wtórny rynek pracy		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Pracują tu moi znajomi/krewni	4	13,8	54	28,4	58	26,7
Zaoferowano mi tutaj wyższe zarobki niż w innych częściach Polski	4	13,8	60	31,6	64	29,5
Ze względu na zapotrzebowanie na pracowników ze strony opolskich firm	13	44,8	78	41,1	91	41,9
Przypadek	3	10,3	3	1,6	6	2,8
Względy prywatne	4	13,8	0	0,0	4	1,8
Inne	3	10,3	0	0,0	3	1,3

* Możliwa więcej niż jedna odpowiedź.

Źródło: Opracowanie na podstawie wyników przeprowadzonych badań.

Chociaż zarówno zatrudnieni na pierwotnym (prawie 45% respondentów – 13 wskazań), jak i na wtórnym rynku pracy (ponad 40% – 78 wskazań) twierdzili, że wybrali województwo opolskie, ponieważ zapotrzebowanie na pracowników zgłosili opolscy pracodawcy, to w przypadku pozostałych odpowiedzi widać pewne różnice.

Na pierwotnym rynku pracy wskazywano, że w regionie pracują krewni lub znajomi ankietowanych, że zaproponowano im korzystniejszą ofertę dotyczącą zarobków na Opolszczyźnie w porównaniu z innymi województwami oraz względy biznesowe (po 4 odpowiedzi). W tym ostatnim przypadku respondenci

wyjaśniali, że w Opolskiem znajduje się siedziba firmy, w której pracują (tę odpowiedź podawali przedstawiciele holenderskich agencji zatrudnienia). Ponadto twierdzono, że o przyjeździe do województwa opolskiego zdecydował przypadek (3 wskazania) lub inne względy (3 wskazania, m.in. małżeństwo z osobą pochodzącą z tego regionu).

Pracujący na wtórnym rynku pracy na drugim miejscu (31,6% odpowiedzi) wskazywali, że o wyborze Opolszczyzny przesądziły zaoferowane im wyższe niż w innych częściach Polski zarobki, a następnie fakt, że w regionie pracują ich krewni lub znajomi (28,4%). Przypadkowy wybór województwa opolskiego wskazano w 1,6% odpowiedzi (3 wskazania). W tej grupie w ogóle nie zwracano uwagi na względy prywatne.

W tabeli 6 zaprezentowano odpowiedzi badanych studentów zagranicznych dotyczące powodów, dla których wybrali studia na opolskich uczelniach. Dla ponad 1/3 był to przypadek, 1/4 przyznała, że znalazła informacje o uczelni, a 23% (19 odpowiedzi) wskazało, że o wyborze Opolszczyzny przesądził fakt, iż studiują tu ich znajomi. Po 18% badanych (15 odpowiedzi) przyznało, że kierowały nimi dwa powody: fakt, że opolska uczelnia zaoferowała najatrakcyjniejsze warunki oraz współpraca ich macierzystej uczelni z opolską (to głównie osoby, które na Opolszczyźnie podjęły studia magisterskie). Tylko 2,6% badanych (2 wskazania) podało inny powód.

Tabela 6. Powody przesądające o wyborze nauki na uczelni w województwie opolskim podawane przez badanych studentów

Wskazania	Studenci z krajów UE		Studenci spoza UE		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Znalazłem/am informacje dotyczące tej uczelni	0	0,0	22	29,3	22	26,8
Studiują (lub studiowali) tu moi znajomi	1	14,3	18	24,0	19	23,2
Opolska uczelnia zaproponowała mi najatrakcyjniejsze warunki	1	14,3	14	18,7	15	18,3
Przypadek	1	14,3	26	34,7	27	32,9
Moja uczelnia współpracuje z opolską	2	28,6	13	17,3	15	18,3
Inny powód	2	28,6	0	0,0	2	2,4

Źródło: Opracowanie na podstawie wyników przeprowadzonych badań.

W grupie badanych studentów zagranicznych pochodzących z krajów Unii Europejskiej najczęściej podkreślano, że o wyborze Opolszczyzny zdecydowało zamieszkiwanie w województwie ich krewnych (w tabeli wymieniane jako „inny powód”) oraz współpraca pomiędzy ich macierzystą uczelnią a opolską. Wskazywano także na fakt studiowania w województwie znajomych, atrakcyjne wa-

runki zaoferowane przez uczelnię oraz na przypadek (we wszystkich przypadkach było to po jednym wskazaniu).

Dla blisko 35% studentów (26 wskazań) spoza UE wybór opolskiej uczelni był przypadkowy. Blisko 30% respondentów (22 wskazania) pochodzących spoza UE twierdziło, że znaleźli informację o uczelni i to zadecydowało o jej wyborze, a dla 24% badanych (18 wskazań) kluczowa była obecność na studiach znajomych. Nieco ponad 18% studentów (14 wskazań) odpowiedziało, że opolska uczelnia zaproponowała im najatrakcyjniejsze warunki, a ok. 17% (13 osób) przyznało, że o wyborze uczelni zadecydowało to, że współpracuje ona z ich szkołą wyższą w kraju pochodzenia.

3. Skłonność badanych obcokrajowców do dalszego podejmowania pracy lub zamieszkania w województwie opolskim

Istotnym celem przeprowadzonych badań było także ustalenie, czy cudzoziemcy zainteresowani są dalszym podejmowaniem zatrudnienia na Opolszczyźnie oraz ewentualnym osiedleniem się w regionie.

W tabeli 7 zestawiono odpowiedzi zagranicznych pracowników dotyczące perspektyw dalszego podejmowania przez nich pracy na Opolszczyźnie. Zdecydowana większość, bo ponad 72% (158 wskazań) zamierza nadal pracować w regionie, prawie 24% (51 wskazań) chciałoby pozostać w Opolskiem, a 11% (24 odpowiedzi) nie chce dalej pracować w województwie opolskim.

Różnice w rozkładzie odpowiedzi widać w podziale na rynek pracy. Ponad połowa osób (15 wskazań) pracujących na pierwotnym rynku pracy chciałaby pozostać w Opolskiem na stałe. Nieco ponad 40% (12 wskazań) zamierza nadal kontynuować pracę w regionie, a tylko niecałe 7% (2 wskazania) nie chce w przyszłości pracować w regionie.

Tabela 7. Skłonność badanych cudzoziemców pracujących na Opolszczyźnie do kontynuowania zatrudnienia w regionie w podziale na pierwotny i wtórny rynek pracy*

Wskazania	Wskazania pracowników					
	Rynek pierwotny		Rynek wtórny		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Nie zamierzam w przyszłości podejmować pracy na Opolszczyźnie	2	6,9	22	11,1	24	11,0
Zamierzam nadal pracować na Opolszczyźnie	12	41,4	146	73,7	158	72,8
Chciał(a)bym zostać w Polsce na stałe	15	51,7	36	18,2	51	23,5

* Możliwa więcej niż jedna odpowiedź.

Źródło: Opracowanie na podstawie wyników przeprowadzonych badań.

Blisko 3/4 respondentów (146 wskazań) z wtórnego rynku pracy zamierza nadal pracować w województwie opolskim, tylko 18% (36 wskazań) chciałoby osiedlić się w Polsce. Nieco ponad 11% badanych nie zamierza w przyszłości podejmować zatrudnienia na Opolszczyźnie.

Wśród badanych studentów cudzoziemców ponad 36% (30 wskazań) nie wie jeszcze, gdzie pozostanie po studiach, a nieco ponad 35% (29 wskazań) zamierza po zakończeniu nauki pozostać na Opolszczyźnie (szczegóły w tabeli 8). Prawie 27% (22 wskazania) chce wrócić do swoich krajów pochodzenia, blisko 16% (13 wskazań) planuje zamieszkać w innym kraju, a 11% badanych (9 odpowiedzi) chce pozostać w Polsce.

Tabela 8. Plany badanych zagranicznych studentów dotyczące miejsca zamieszkania po zakończeniu studiów*

Wskazania	Studenci z krajów UE		Studenci spoza UE		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Na Opolszczyźnie	1	14,3	28	37,3	29	35,4
W swoim kraju pochodzenia	3	42,9	19	25,3	22	26,8
W innym kraju	0	0,0	13	17,3	13	15,9
W Polsce	1	14,3	8	10,7	9	11,0
Jeszcze nie wiem	2	28,6	28	37,3	30	36,6

* Możliwa więcej niż jedna odpowiedź.

Źródło: Opracowanie na podstawie wyników przeprowadzonych badań.

Studenci z krajów UE najczęściej deklarowali, że chcą wrócić do swoich krajów pochodzenia (3 wskazania na 7 respondentów). Dwie osoby nie wiedziały, gdzie zamieszkają po skończeniu studiów, a po jednej osobie deklarowało pozostanie na Opolszczyźnie i w Polsce. Żaden z badanych nie wyraził gotowości wyjazdu do innego kraju.

Według przeprowadzonego badania ponad 37% respondentów spoza UE (28 wskazań) deklarowało pozostanie na Opolszczyźnie i jednocześnie taka sama grupa (37,3% – 28 wskazań) nie wiedziała, gdzie zamieszka po ukończeniu nauki. Ponad 1/4 badanych zamierzała wrócić do swojego kraju pochodzenia (19 wskazań), a nieco ponad 17% badanych (13 wskazań) zadeklarowało gotowość wyjazdu do innego kraju Unii Europejskiej (najczęściej wymieniano Niemcy i Wielką Brytanię). Najmniej liczna grupa chciała pozostać w Polsce, ale nie w województwie opolskim (10,7% – 8 wskazań). Wśród polskich miast, w których w przyszłości chcieliby zamieszkać, badani wymieniali najczęściej Kraków, Warszawę i Wrocław.

4. Czynniki sprzyjające podejmowaniu pracy i osiedlaniu się cudzoziemców na Opolszczyźnie i blokujące to

Z ogólnego zestawienia udzielonych odpowiedzi wynika, że bez względu na segment rynku pracy czynnikiem, który najbardziej utrudnia podejmowanie zatrudnienia w Polsce, są problemy językowe – 63,4% odpowiedzi (144 wskazań) – szczegóły w tabeli 9. Następnie badani wymieniali trudności z przekraczaniem granicy i odprawą celną – 18,9% (43 wskazania), skomplikowane/kosztowne procedury dotyczące przyjazdu i pobytu – 15,9% (36 odpowiedzi). Pozostałe czynniki w ocenie ankietowanych miały mniejsze znaczenie. Wskazywano m.in. na skomplikowane/kosztowne procedury dotyczące zatrudnienia (8,4% – 19 wskazań), trudne warunki pracy (7% – 16 wskazań), złe warunki mieszkaniowe (6,2% – 14 odpowiedzi), gorsze traktowanie niż pracowników Polaków (2,6% – 6 wskazań), rasizm/nietolerancję (1,3% – 3 wskazania) oraz inne trudności (5,3% – 12 odpowiedzi). Ponad 9% respondentów (21 wskazań) uważa, że nie ma czynników, które utrudniałyby im pobyt i zatrudnienie w Polsce.

Tabela 9. Czynniki utrudniające zdaniem badanych pracowników podejmowanie zatrudnienia w Polsce w podziale na pierwotny i wtórny rynek pracy*

Czynniki utrudniające podejmowanie zatrudnienia	Wskazania pracowników					
	pierwotny rynek pracy		wtórny rynek pracy		ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Problemy językowe	12	41,4	132	66,7	144	63,4
Skomplikowane/kosztowne procedury dotyczące przyjazdu i pobytu	6	20,7	30	15,2	36	15,9
Skomplikowane/kosztowne procedury dotyczące zatrudnienia	7	24,1	12	6,1	19	8,4
Trudne warunki mieszkaniowe	1	3,4	13	6,6	14	6,2
Trudne warunki pracy	0	0,0	16	8,1	16	7,0
Nietolerancja/rasizm	0	0,0	3	1,5	3	1,3
Gorsze traktowanie niż zatrudnionych w firmie Polaków	0	0,0	6	3,0	6	2,6
Trudności z przekraczaniem granicy i odprawą celną	1	3,4	42	21,2	43	18,9
Inne trudności	10	34,5	2	1,0	12	5,3
Brak	5	17,2	16	8,1	21	9,3

* Możliwa więcej niż jedna odpowiedź.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Analiza udzielonych odpowiedzi z podziałem na respondentów z pierwotnego i wtórnego rynku pracy pozwala zauważyć różnice pomiędzy segmentami.

Pracownicy zatrudnieni na pierwotnym rynku pracy najczęściej wskazywali problemy językowe jako czynnik utrudniający im podejmowanie zatrudnienia. Tę odpowiedź podało aż 41,4% badanych (12 wskazań). Na drugim miejscu pod względem uciążliwości w opinii badanych były: biurokracja oraz różnice kulturowo-mentalnościowe (zawarte zostały w rubryce „inne trudności”). Wskazano na nie aż w 34,5% odpowiedzi (10 wskazań). Ankietowani reprezentujący pierwotny rynek pracy wymieniali m.in. trudności w załatwianiu spraw urzędowych, konieczność wypełniania dużej liczby dokumentów, co dla niektórych z nich, także ze względu na barierę językową, było sporym kłopotem. Z kolei w przypadku różnic kulturowych i mentalnościowych respondenci zwracali uwagę m.in. na to, że Polacy są dość zamknięci w sobie i niechętnie nawiązują kontakt (niewykluczone, że także wynika to z bariery językowej). Z kolei na zawile procedury dotyczące zatrudnienia wskazano w 24,1% odpowiedzi (7 wskazań), a na skomplikowane procedury dotyczące przyjazdu i pobytu – w 20,7% odpowiedzi (6 wskazań). W 3,4% udzielonych odpowiedzi (1 wskazanie) badani zwracali uwagę na trudności z przekraczaniem granicy i odprawą celną oraz złe warunki mieszkaniowe. W ponad 17% wskazań (5 odpowiedzi) ankietowani reprezentujący pierwotny rynek pracy stwierdzili, że nie zetknęli się z żadnymi trudnościami podczas pobytu i podejmowania pracy w Polsce.

Problemy językowe to również czynnik, który zdaniem ankietowanych pracowników z wtórnego rynku pracy najbardziej utrudniał im pobyt i podejmowanie zatrudnienia w Polsce. Odsetek wskazań był wyższy niż w przypadku respondentów z pierwotnego rynku pracy, bo wyniósł aż 66,7% (30 wskazań). Na drugim miejscu pod względem liczby odpowiedzi znalazły się trudności z przekraczaniem granicy i odprawą celną – 21,2% (42 odpowiedzi). Kolejnym czynnikiem doskwierającym respondentom były skomplikowane procedury dotyczące przyjazdu i pobytu – 15,2% (30 odpowiedzi). W ponad 8% odpowiedzi (16 wskazań) ankietowani zwracali uwagę na trudne warunki pracy, w 6,6% (13 wskazań) – na złe warunki mieszkaniowe, w 6,1% wskazań (12 odpowiedzi) – na skomplikowane/kosztowne procedury dotyczące zatrudnienia. Na gorsze traktowanie obcokrajowców niż pracowników Polaków wskazano w 3% udzielonych odpowiedzi (6 wskazań), na nietolerancję i rasizm – w 1,5% (3 wskazania), a innych trudności dotyczył 1% wskazań (2 odpowiedzi). Ponad 8% badanych (16 osób) stwierdziło, że nie spotkało się z żadnymi czynnikami utrudniającymi im pobyt i podejmowanie pracy w Polsce.

Z kolei zagranicznych studentów zapytano, co przyczyniłoby się do podjęcia przez nich decyzji o pozostaniu w Polsce i w województwie opolskim po zakończeniu nauki. Rozkład udzielonych odpowiedzi zaprezentowano w tabeli 10.

W obu grupach, tj. wśród studentów z UE i spoza UE kluczowym czynnikiem, który wskazało 70% badanych (58 wskazań), a który przesądziłby o pozostaniu w Polsce, byłoby znalezienie dobrze płatnej pracy. Ponad 45% respondentów wskazało na uzyskanie pomocy od uczelni lub urzędów w uzyskaniu zatrudnienia, a dla 34% (28 wskazań) ważne byłoby uproszczenie procedur dotyczących pobytu i pracy w Polsce. Tylko 3 osoby (3,7%) podały inną odpowiedź.

Tabela 10. Powody, dla których badani studenci zagraniczni zostaliby w Polsce po zakończeniu nauki*

Wskazania	Studenci z krajów UE		Studenci spoza UE		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Dobrze płatna praca	5	71,4%	53	70,7%	58	70,7%
Uproszczenie procedur dotyczący pobytu i pracy w Polsce	2	28,6%	26	34,7%	28	34,1%
Pomoc uczelni (lub urzędów) w znalezieniu pracy	2	28,6%	35	46,7%	37	45,1%
Inna odpowiedź	1	14,3%	2	2,7%	3	3,7%

* Możliwa więcej niż jedna odpowiedź.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Zdecydowana większość badanych spoza UE, bo ponad 70% (53 wskazania), pozostałaby w Polsce i w województwie opolskim, gdyby znaleźli dobrze płatną pracę⁶. W opinii ponad 46% studentów (35 wskazań) do osiedlenia się w naszym kraju i na Opolszczyźnie skłoniłaby ich pomoc uczelni lub urzędów w znalezieniu pracy. Dla blisko 35% respondentów (26 wskazań) decydujące byłoby uproszczenie procedur dotyczących pobytu i pracy w Polsce. Tylko 2,7% badanych (2 wskazania) podawało inną odpowiedź (najczęściej takim powodem wskazywanym przez studentów było poznanie polskiego partnera).

Podsumowanie

W województwie opolskim jako pierwszym w kraju podjęto działania zmierzające do złagodzenia skutków depopulacji. Niewykluczone, że poza programami adresowanymi do mieszkańców regionu mającymi zachęcić ich do pozostania na Opolszczyźnie⁷ niezbędne stanie się także zachęcanie imigrantów do

⁶ Większość respondentów przez dobrze płatną pracę rozumiała taką, która gwarantuje w przeliczeniu zarobek w wysokości około 1000 dolarów miesięcznie.

⁷ Program Specjalnej Strefy Ekonomicznej zawiera działania skierowane m.in. na poprawę dostępu do zatrudnienia, opieki żłobkowo-przedszkolnej, dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy oraz pakiet przeznaczony dla seniorów. Więcej na temat SSD: [www 3].

podjęcia pracy i osiedlenia się w regionie. Zachęcanie do imigracji w celu uzupełniania luk na rynku pracy jest jedną ze strategii rozwoju stosowanych w Europie. Dla przykładu w niektórych regionach Finlandii czy Szwecji napływ obcokrajowców jest postrzegany jako częściowe rozwiązanie problemu zmniejszenia się ludności w wieku produkcyjnym. W Szkocji do pozostania zachęca się głównie zagranicznych studentów tamtejszych uniwersytetów [www 1].

Z przeprowadzonych badań wynika, że obcokrajowców zainteresowanych podjęciem pracy w Polsce do regionu przyciągają sami pracodawcy, którzy poszukują pracowników. Dotyczy to zarówno cudzoziemców podejmujących pracę na pierwotnym, jak i na wtórnym rynku pracy. W przypadku imigrantów edukacyjnych o wyborze Opolskiego zdecydował przypadek. Wydaje się więc konieczne, aby opolskie uczelnie (a także samorząd województwa opolskiego) poprawiły promocję opolskiej nauki oraz regionu, jeśli chcą przyciągać młodych ludzi na Opolszczyznę. Blisko 1/3 zagranicznych studentów chciałaby osiedlić się w Opolskiem, a czynnikiem, który by ich do tego skłonił, byłoby uzyskanie atrakcyjnego zatrudnienia. Pozostanie w województwie opolskim na stałe deklarowało zaledwie 18% cudzoziemców pracujących w regionie jako robotnicy. Dla nich Opolskie jest jedynie miejscem do zarabiania (i to tymczasowego, większość deklaruje, że podjęłaby pracę w którymś ze starych krajów UE, gdyby tylko mieli taką możliwość). W przypadku pracowników z pierwotnego rynku pracy połowa deklaruje zamiar pozostania w Opolskiem na stałe.

Imigracji do Polski nie poświęcano do tej pory wiele uwagi. Cudzoziemcy w debacie publicznej pojawiali się wówczas, gdy wskazywano na nich jako na potencjalną konkurencję na rynku pracy (imigranci zarobkowi) lub beneficjentów korzystających ze wsparcia państwa (m.in. azylanci). Raczej się ich obawiano i nie zachęcano do napływu. Niewykluczone jednak, że Polska (oraz poszczególne regiony) stanie przed koniecznością stymulowania imigracji, która będzie kompensowała braki na rynku pracy (jak już się w niektórych branżach dzieje), a nawet zachęcać będziemy imigrantów do osiedlenia się.

Literatura

- Golinowska S. (red.) (2004), *Popyt na pracę cudzoziemców. Polska i sąsiedzi*, Warszawa.
- Kubiciel-Lodzińska S. (2012a), *Imigracja zarobkowa do województwa opolskiego. Skala, warunki i perspektywy*, Opole.
- Kubiciel-Lodzińska S. (2012b), *Możliwości pozyskiwania studentów spoza Unii Europejskiej w kontekście przemian następujących w szkolnictwie wyższym województwa opolskiego – wyniki badań*, „Barometr Regionalny. Analizy i Prognozy”, nr 2.

Kubiciel-Lodzińska S. (2012c), *Czynniki przesądzające o wyborze przez cudzoziemców studiów w Polsce i w województwie opolskim (na podstawie wyników przeprowadzonych badań)* [w:] K. Bedrunka, Ł. Dymek (red.), *Kapitał ludzki i społeczny w rozwoju regionalnym*, tom I, Opole.

[www 1] Ferry M., Vironen H., *Reakcje polityki regionalnej na przemiany demograficzne*, https://www.mir.gov.pl/rozwoj_regionalny/Ewaluacja_i_analazy/Raporty_o_rozwoju/EoRPA/Documents/09_04.pdf (dostęp: 2.04.2014).

[www 2] Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011. Podstawowe informacje o sytuacji demograficzno-społecznej ludności Polski oraz zasobach mieszkaniowych, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/lu_nps2011_wyniki_nsp2011_22032012.pdf (dostęp: 3.04.2014).

[www 3] <http://www.ssd.opolskie.pl> (dostęp: 2.04.2014).

FOREIGNERS INCLINATION TO WORK AND SETTLEMENT IN THE OPOLE VOIVODESHIP

Summary: The purpose of this article is to present some results of studies carried with foreigners, who were working and studying in the Opole Voivodeship. The task of the conducted survey in both groups of respondents were, among others, to identify the prospects for the stay of foreigners in the Opole Voivodeship and determine whether they would be interest in a possible settling in the region. It seems that the issues of immigration is becoming more and more important, because of the bad demographic change following in the Opole Province.

The foreigners employed in the region were distinguished two groups: persons employed in the primary labour market (foreign language teachers, the managerial staff of foreign companies) and in the secondary labour market (workers skilled and unskilled). It was found, that between the groups are significant differences in the willingness to pursue employment in the Opole Voivodeship and settle in the Opole region. More than half of the respondents working in the primary labour market intended to stay permanently in Poland, while the declaration made only 18% of respondents from the secondary labour market.

Among the foreign students (the vast majority comes from the Ukraine) undertaking education at universities of Opole more than 35% intend to stay in the Opole region, but only when they get a well-paid job.

Keywords: foreigners working in the Opole Voivodeship, foreigners and settling in the Opole Voivodeship, primary and secondary labour market.